

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-78>

УДК 005.334:005.95/.96:303.6

Дзидзигурі Олексій Георгійович

аспірант,

Сумський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0794-7019>**Доценко Тетяна Віталіївна**

доктор філософії, старший науковий співробітник,

Сумський державний університет;

запрошений дослідник,

Технічний університет Берліну

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5713-2205>**Oleksii Dzydzyguri**

Sumy State University

Tetiana Dotsenko

Sumy State University, Technical University of Berlin

СОЦІАЛЬНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СИСТЕМУ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ КРАЇНИ: БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ

SOCIAL FACTORS OF INFLUENCE ON THE SYSTEM OF CRISIS MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF POST-WAR RECONSTRUCTION OF THE COUNTRY: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Анотація. У статті досліджуються соціальні фактори впливу на антикризовий менеджмент у бізнес-процесах у контексті післявоєнної відбудови. Проведено бібліометричний аналіз наукових публікацій за 2014–2024 роки з використанням бази даних Scopus та інструменту VOSViewer. Визначено ключові поняття та їхню еволюцію: лідерство, соціальна відповідальність, довіра, стійкість, психологічна підтримка. Результати дослідження демонструють взаємозв'язок між соціальними чинниками та стійкістю бізнесу до криз. Зроблено висновки щодо необхідності інтеграції соціальних аспектів у стратегії антикризового управління для забезпечення довгострокової ефективності підприємств у післякризовий період. Запропоновані результати можуть бути використані для формування практичних рекомендацій з підвищення адаптивності бізнесу в умовах нестабільності.

Ключові слова: антикризовий менеджмент, соціальні фактори, бізнес-процеси, лідерство, соціальна відповідальність, післявоєнна відбудова.

Summary. The article examines the impact of social factors on crisis management systems in business processes within the context of post-war reconstruction. The study employs a bibliometric analysis of scientific publications from 2014 to 2024 using the Scopus database and the VOSViewer tool. It identifies the most relevant research directions, keywords, and publication trends in this area. The main categories we identified are leadership, social responsibility, trust, resilience, and psychological support. These categories are closely linked and crucial for effective crisis response strategies. Research shows that businesses with strong social connections and those with social responsibility recover faster and handle crises better. During disruptions like wars or global pandemics, providing mental health support, practicing transparent leadership, and building trust with stakeholders is essential. These steps help keep operations running smoothly and ensure long-term success. This study maps knowledge clusters and tracks keyword trends. It also analyzes global scientific activity in this field. It highlights the contributions of key countries, including the USA, UK, Australia, and Ukraine. The findings suggest that interdisciplinary approaches combining business, sociology, and psychology are central to modern crisis management research. The study finds that adding social factors to business strategies is important from an ethical and practical standpoint. Doing this helps businesses recover sustainably and stay competitive after a crisis. The insights gained can serve as a foundation for developing more adaptive and socially responsible business crisis management models. Furthermore, the

analysis reveals temporal shifts in research focus, showing how global events like the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine have intensified academic interest in organizational resilience. By mapping scientific evolution over a decade, the article underscores the growing relevance of psychological well-being, stakeholder engagement, and ethical leadership in crisis scenarios. These findings emphasize the need for policy-makers and business leaders to integrate social dimensions into all crisis preparedness and recovery planning stages.

Keywords: crisis management, social factors, business processes, leadership, social responsibility, post-war reconstruction.

Постановка проблеми. Післявоєнна відбудова країни є складним і багатогранним процесом, який вимагає не лише економічної стабілізації, але й адаптації бізнес-процесів до нових соціальних реалій. В умовах післявоєнного відновлення антикризовий менеджмент набуває особливого значення, оскільки він дозволяє підприємствам ефективно реагувати на виклики, пов'язані з відновленням економіки та суспільства після війни. Важливим аспектом такого управління є врахування соціальних факторів, таких як рівень зайнятості, громадське здоров'я, соціальні настрої та культурні трансформації, які безпосередньо впливають на стабільність і стійкість як окремих бізнесів, так і економічних інститутів загалом. Зміни в соціально-економічному середовищі, спричинені війною, створюють нові виклики для бізнесу. Досвід попередніх досліджень показує, що врахування соціальних чинників може значно підвищити стійкість підприємств до кризових ситуацій. Саме тому вивченню соціальних аспектів антикризового менеджменту присвячено багато уваги у наукових публікаціях, індексованих базою даних Scopus. Це дослідження спрямоване на аналіз того, як соціальні фактори впливають на системи антикризового менеджменту в бізнесі в умовах післявоєнної відбудови. Для цього буде проведено бібліометричний аналіз наукових публікацій, щоб виявити основні тенденції та взаємозв'язки між різними соціальними факторами та їх впливом на антикризовий менеджмент.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Антикризовий менеджмент вимагає врахування низки соціальних факторів, які впливають на стабілізацію економічних і соціальних інститутів, особливо в умовах післявоєнної реконструкції. Аналіз наукових робіт за останні роки підкреслює важливість цих факторів у процесах управління кризами. Одним з ключових аспектів антикризового менеджменту є лідерство, і дослідження Voin A. et al. [2, с. 79] підкреслюють його вирішальну роль під час криз. Ефективне лідерство дозволяє підприємствам залишатися стійкими та гнучкими в умовах зміни соціально-економічної ситуації (Zolli A., Nealy A.M. [23, с. 336]). Рівень зайнятості є важливим соціальним фактором, особливо в післявоєнні періоди, коли ринок праці зазнає значних змін. Дослідження Kraatz M.S., Zajac E.J. [10, с. 632] показує, що підприємства, здатні оперативно реорганізувати свої ресурси для створення нових робочих місць, краще протисто-

ять кризам. Інший вчений, Tierney K.J. [20, с. 275], також підкреслює важливість реінтеграції робочої сили, зокрема ветеранів та переміщених осіб, для відновлення економічної активності.

Соціальні настрої суспільства, такі як рівень довіри до державних і бізнесових інституцій, безпосередньо впливають на економічну поведінку громадян і підприємств. Дослідження Kawachi I. [18, с. 78] вивчає вплив соціальних детермінант на ментальне здоров'я, що особливо актуально в післявоєнний період. Стабільність і безпека, на яку можуть розраховувати громадяни, сприяють швидшій економічній стабілізації. Війна змінює суспільні цінності та норми, що впливає на бізнес-середовище. Дослідження Putnam R.D. [16, с. 344] підкреслює важливість соціального капіталу в умовах кризи, оскільки він допомагає підприємствам створювати стійкі мережі довіри та співпраці. Культурні зміни сприяють створенню нових умов для ведення бізнесу, коли соціальна відповідальність стає важливою для виживання та розвитку компаній (Kotler P. [9, с. 320]).

Стан психічного здоров'я населення після війни є критично важливим. За даними дослідження Kawachi I. [8, с. 458], соціальні зв'язки мають значний вплив на ментальне здоров'я, що впливає на продуктивність працівників. Післявоєнні умови часто супроводжуються високим рівнем посттравматичних стресових розладів (ПТСР), що вимагає від бізнесу впровадження програм підтримки ментального здоров'я (Fang S.E. et al. [19, с. 224]).

Соціальний капітал, що включає мережі взаємної довіри та співпраці між різними стейкхолдерами, є ключовим для ефективного антикризового управління. Високий рівень соціального капіталу сприяє швидшому відновленню бізнес-процесів після кризових подій (Nahapiet J., Ghoshal S. [13, с. 242]; Putnam R.D. [16, с. 344]). Соціальний капітал також підвищує інноваційність та здатність до колективного вирішення проблем (Robertson I., Cooper C. [17, с. 2]).

Отже, соціальні фактори мають ключове значення у формуванні та реалізації антикризових стратегій в умовах післявоєнної реконструкції. Врахування цих факторів дозволяє підприємствам адаптуватися до нових умов і забезпечувати стійкість бізнес-процесів у довгостроковій перспективі.

Метою статті є дослідження впливу соціальних факторів на систему антикризового менедж-

менту в бізнес-процесах. Для досягнення цієї мети застосовано як теоретичні (групування, абстрагування, синтез), так і емпіричні (спостереження, опис) методи.

Основним інструментом бібліометричного аналізу виступила база даних Scopus, що дозволила систематизувати наукові публікації за ключовими словами. Для візуалізації зв'язків між поняттями використано програму VOSviewer 1.6.20, яка формує бібліометричні карти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі бібліометричного аналізу було виділено кілька основних ключових понять, які характеризують досліджувані аспекти антикризового менеджменту. Кожен кластер цих ключових понять представляє сукупність статей, які охоплюють подібні теми дослідницьких напрямів в різних країнах світу. Для визначення основних наукових тенденцій та динаміки публікацій було проведено аналіз статистичних показників кількості наукових робіт та їхнього цитування за період 2014–2024 років. У таблиці 1 та на рисунку 1 відображено, як змінювалася активність досліджень у сфері антикризового менеджменту впродовж

2014–2024 років. Аналіз свідчить про нерівномірний розподіл публікацій та цитувань.

Як видно з рисунка 1, після 2016 року кількість публікацій почала зростати, досягнувши свого піку у 2020 році. Це може бути пов'язано зі зростаючою увагою до теми антикризового управління у зв'язку з глобальними економічними викликами та пандемією COVID-19. У 2021 році спостерігається спад кількості публікацій, однак у 2022–2024 роках їхня кількість залишається стабільною, що вказує на подальший інтерес до теми. Аналіз даних таблиці 1 підтверджує зростаючу тенденцію до збільшення наукової активності в сфері антикризового менеджменту, що свідчить про важливість соціальних факторів у дослідженнях цього напрямку.

Початковим етапом бібліометричного аналізу наукових праць за 2014–2024 роки стала побудова карти кластерів ключових понять «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори» та їх зв'язки з іншими науковими категоріями. Було відібрано дев'ять основних кластерів з 573 категорій, пов'язаних з дослідженням. На рисунку 2 можна

Таблиця 1 – Основні статистичні показники досліджень (2014–2024)

Індикатори	Кількість/співвідношення
Загальна кількість публікацій за період 2014–2024 рр.	117
Загальна кількість цитувань 2014–2024	1793
Середнє цитування/стаття	15.3/стаття
Середня кількість статей у рік (2014–2024 рр.)	10.6 документ/рік
Середня кількість цитувань за рік (2014–2024 рр.)	163.0 цитування/рік
Рік з найбільшою кількістю публікацій	2019

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24]

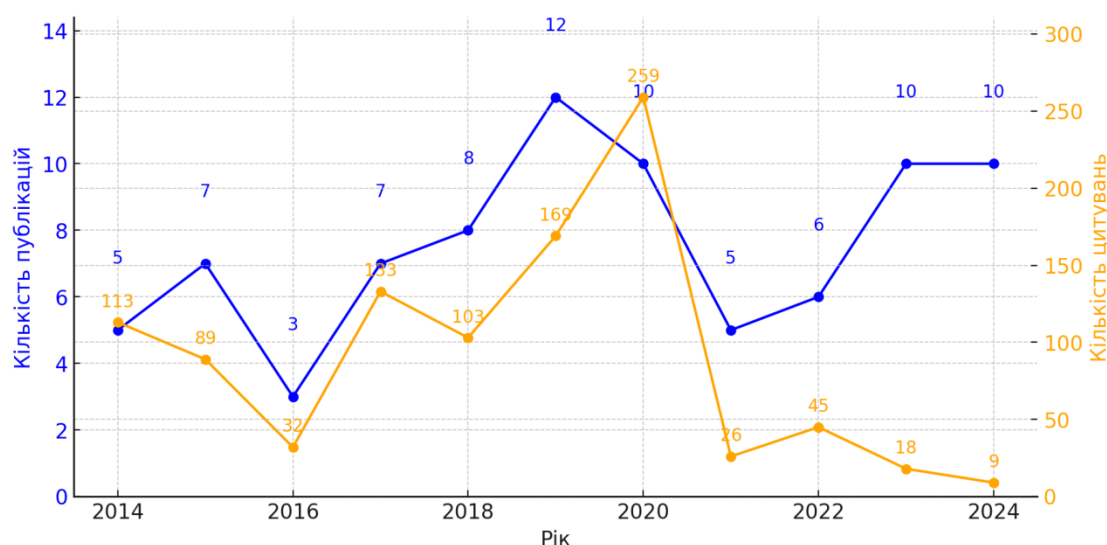

Рисунок 1 – Динаміка публікацій та цитувань за 2014–2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24]

побачити групування наукових категорій, розподілених за різними кольорами. Червоний колір – 60 позицій, зелений – 53 позиції, синій – 51 позиція, жовтий – 49 позицій, фіолетовий – 45 позицій, сірий – 36 позицій, помаранчевий – 35 позицій, голубий – 28 позицій, рожевий – 26 позицій. Збільшений розмір прямокутника вказує на частоту згадувань наукової категорії, що позначена як ключове поняття, пов'язане з такими темами, як «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори». Отже, найбільші прямокутники відображають найбільш вагомні явища, які впливають на дослідження цих категорій. Вони підкреслюють, що головними категоріями, важливими для систем антикризового управління бізнес процесами, є такі, як «лідерство», «кризовий менеджмент», «корпоративна соціальна відповідальність», «поведінка споживачів», «відновлення» та «етіка» (дані з рисунку 2). Ці поняття формують основу для досліджень, що стосуються управління в умовах кризи, соціальної адаптації та відновлення бізнес-процесів у після кризовий період.

Аналіз ключових слів показує, що найбільш уживаними термінами у дослідженнях є «кризовий менеджмент», «соціальні фактори», «бізнес-процеси» та «стійкість підприємств». Ці терміни відображають основні наукові пріоритети у вивченні механізмів адаптації та відновлення бізнесу в умовах нестабільності.

Важливо звернути увагу на динаміку змін у використанні певних ключових слів. Наприклад, термін «психологічна стійкість» значно зріс у частоті використання після 2020 року, що пояснюється зростаючою увагою до ментального здоров'я та його впливу на ефективність антикризового менеджменту.

Продовженням аналізу є визначення еволюційно-часової перспективи, що дає можливість дослідити, як ключові поняття, такі як «відновлення», «лідерство», «довіра», «стійкість», «соціальна відповідальність» та інші, змінювались і взаємодіяли з іншими науковими категоріями у дослідженнях протягом 2014–2024 років. Такий аналіз допоможе виявити основні тренди, етапи розвитку та можливі зміни в дослідницькій увазі до цих тем. Протягом останнього десятиліття (2014–2024 роки) дослідження соціальних факторів, що впливають на післякризове відновлення та стійкість організацій, значно еволюціонували. Використовуючи бібліометричні інструменти, можна простежити динаміку зростання наукового інтересу до таких тем, як «відновлення», «лідерство», «стійкість», «соціальна відповідальність» та інших пов'язаних понять. Це дозволяє виявити, як ці концепти зміцнювали свої позиції у наукових дослідженнях і взаємодіяли з іншими науковими категоріями.

Дослідження еволюційної динаміки публікацій за цей період також показує, як кризи та

Рисунок 2 – Бібліографія за категоріями «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори» за 2014–2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24] з використанням інструменту VOSViewer версії 1.6.20

глобальні події впливали на зростання наукової уваги до тем кризового менеджменту та соціальних факторів відновлення. У результаті аналізу (рисунок 3) можна виділити основні етапи розвитку цих досліджень і їхні зв'язки з іншими науковими категоріями. На початку аналізованого періоду (2014–2016 роки) значний науковий інтерес був зосереджений на поняттях лідерства та поведінки споживачів, а також етики (позиції білого кольору) в контексті кризового управління та реконструкції. У цей час багато публікацій фокусувалися на дослідженнях лідерства в умовах глобальних економічних криз, зокрема кризи 2008 року, коли питання ефективного управління вийшли на передній план.

У період 2016–2020 років наукові дослідження почали зосереджуватися на темі соціальної відповідальності (позиція блакитного кольору). Також увага дослідників зосереджувалась на таких поняттях, як кризовий менеджмент, кризова комунікація, організаційна структура (позиції синього кольору). Основні наукові категорії, які почали взаємодіяти з темою соціальної відповідальності, включають комунікаційну стратегію, сталий розвиток та кризове лідерство. Поняття соціальної відповідальності почало активно розвиватися в наукових дослідженнях, коли компанії почали

розуміти важливість своєї ролі в підтримці громад під час кризових подій.

З 2020 по 2022 рік, у контексті посилення глобальних викликів, дослідження почали приділяти більше уваги темі реконструкції та відновлення після криз (позиції фіолетового кольору). У цей період кількість публікацій, що розглядали післякризові стратегії, значно зросла. Основні наукові категорії, пов'язані з реконструкцією, включали економічне відновлення, стійкість інфраструктури, диджиталізація, підготовка до криз. Дослідження підкреслювали важливість залучення спільнот до процесів реконструкції та роль державних та приватних інституцій у відновленні економічної та соціальної стабільності.

Період з 2022 до 2024 року став часом переосмислення процесів відновлення та управління кризами через такі виклики, як пандемія COVID-19 і військові дії в Україні. Наукові публікації, що з'явилися в цей період, зосереджувалися на поняттях посткризового відновлення, глобальних систем охорони здоров'я, економічної стійкості, управління кризами та реконструкція в умовах збройних конфліктів. Особливо важливими стали дослідження, присвячені темам стійкості організацій та громад. Військові дії в Україні підштовхнули до нових наукових досліджень у

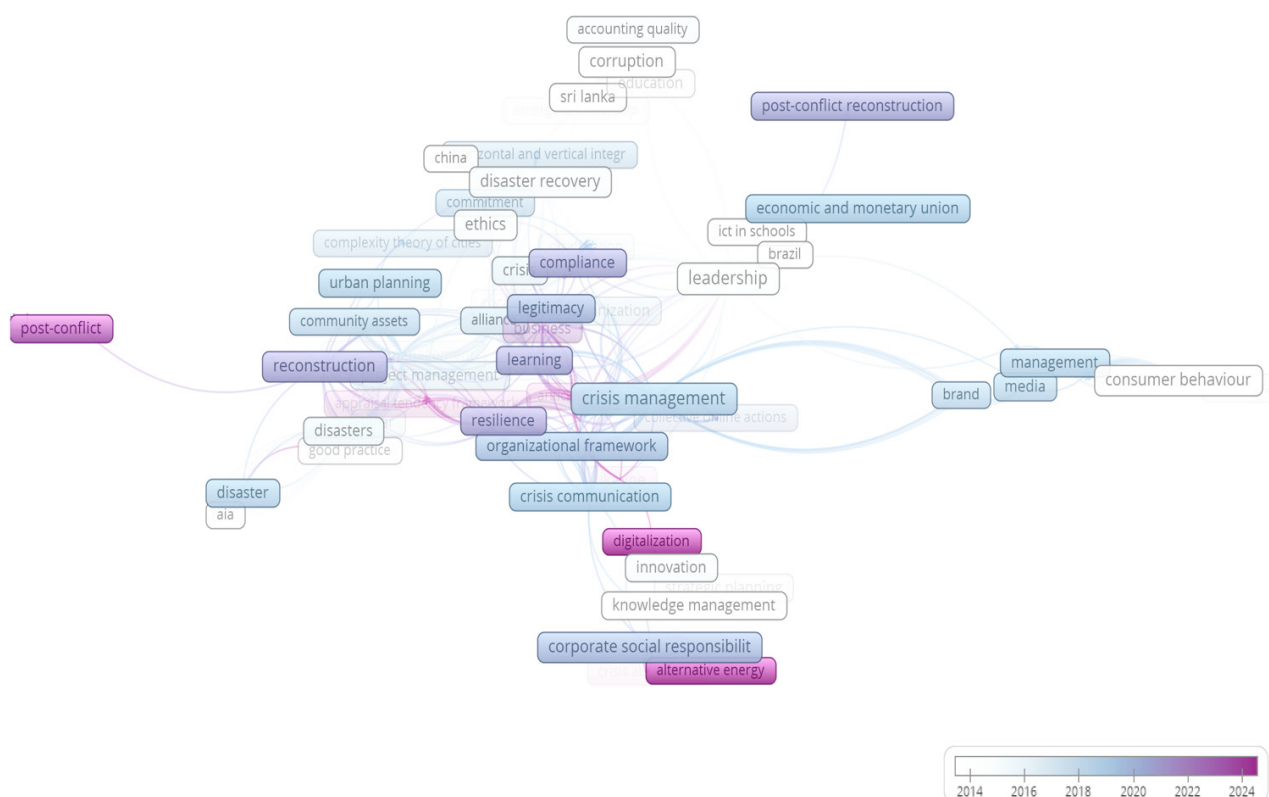

Рисунок 3 – Еволюційно-часова динаміка категорій «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори» за 2014 – 2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24] з використанням інструменту VOSViewer версії 1.6.20

сфері відновлення інфраструктури, економічного відновлення та соціальної згуртованості. Значна увага приділялася питанням лідерства та довіри до інституцій у кризових ситуаціях, оскільки довіра до лідерів стала одним із ключових факторів успішної боротьби з наслідками кризи. У дослідженнях останнього періоду зросла увага до поняття психологічної стійкості та її впливу на продуктивність працівників і організаційну стійкість під час тривалих криз. Ментальне здоров'я набуло особливої важливості в умовах пандемії та війни, оскільки прямо впливає на довгострокову ефективність.

Аналіз наукових публікацій, проведений у рамках даного дослідження, дозволив визначити розподіл тематики досліджень за основними науковими напрямками. На основі даних Scopus було сформовано оновлену класифікацію досліджень, представлена на рисунку 4. Як видно з рисунку, найбільша частка досліджень припадає на сферу бізнесу та менеджменту (45,3%), що пояснюється активною розробкою стратегій антикризового управління та адаптації бізнесу в умовах нестабільності. Значна увага також приділяється економічним наукам (16,2%) та соціології (16,2%), що підтверджує міждисциплінарний характер вивчення антикризового менеджменту. Технології та інженерія (10,3%) також є важливими напрямками, що свідчить про активне застосування інноваційних підходів у сфері кризового управління. Водночас політологія та державне управління (4,3%) охоплюють дослідження впливу державної політики на економічну стабільність та функціонування бізнесу в умовах криз.

Отже, аналіз тематики публікацій показує, що антикризовий менеджмент є складним і міждис-

циплінарним феноменом, який охоплює бізнесові, економічні, соціальні та технологічні аспекти.

Аналіз ключових досліджень, які отримали найбільшу кількість цитувань у сфері антикризового менеджменту та соціальних факторів впливу на бізнес, дозволяє визначити основні концепції та тенденції, які формують сучасний науковий дискурс. У таблиці 2 представлено топ-10 досліджень за цитуванням, які мали найбільший вплив у цій сфері протягом 2014–2024 років.

Як видно з таблиці 2, найбільш цитованими є дослідження, які стосуються екологічної поведінки споживачів, психологічної стійкості, корпоративної соціальної відповідальності, стратегій відновлення після стихійних лих та факторів, що впливають на інноваційність організацій. Наприклад, робота Carrete L. et al. [4, с. 470] досліджує довіру, помилки та сумісність у процесі екологічного споживання, що може мати значний вплив на кризові ситуації у сфері бізнесу. Також важливим є дослідження Fang S.E. et al. [15, с. 637], яке аналізує механізми подолання наслідків землетрусу через психологічний капітал та організаційну стійкість. Це підкреслює важливість підтримки психологічного добробуту працівників у кризові періоди. Історіометричний аналіз лідерства в критичних багатокомандних середовищах, представлений у статті DeChurch L.A. et al. [1, с. 152], демонструє, як ефективне лідерство сприяє адаптації організацій до кризових ситуацій. Водночас інше дослідження Hiss S. [5, с. 433] аналізує інституційні зміни у корпоративній соціальній відповідальності, що має прямий зв'язок із формуванням довіри в бізнесі після криз. Загалом, результати аналізу підтверджують важливість таких аспектів, як лідерство,

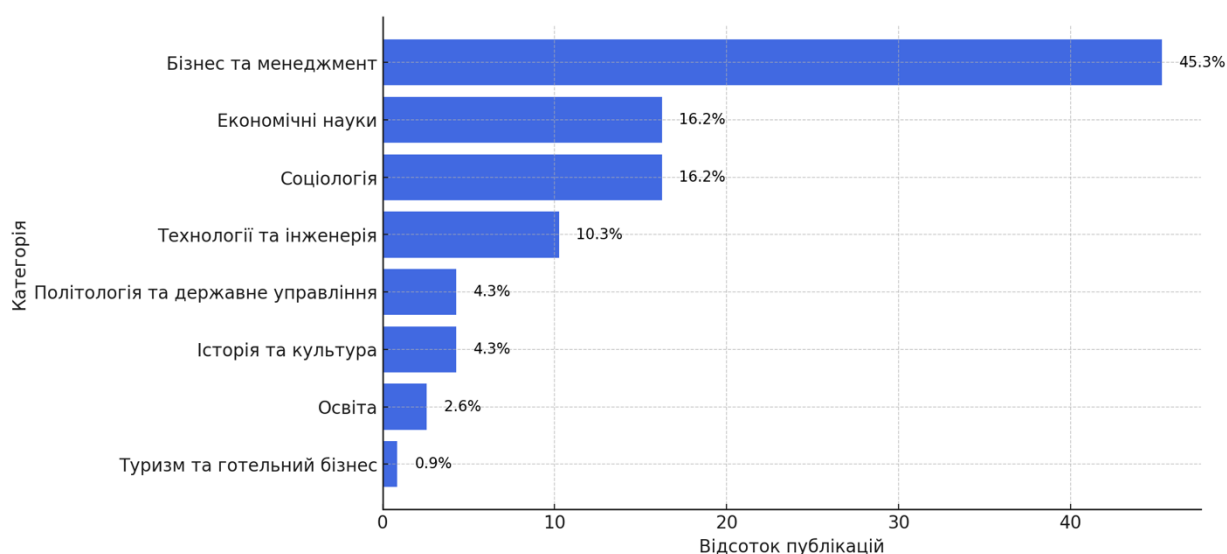

Рисунок 4 – Розподіл публікацій за галузями досліджень за 2014–2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24]

Таблиця 2 – Топ-10 найбільш цитованих досліджень у сфері антикризового менеджменту (2014–2024 рр.)

№ п/п	Дослідження	Цитування, всього
1	Екологічна поведінка споживачів в економіці, що розвивається: Помилки, довіра та сумісність (Carrete L.; Castaño R.; Felix R.; Centeno E.; González E., 2012), [4]	125
2	Історіометричний аналіз лідерства в критично важливих багатокомандних середовищах (DeChurch L.A.; Burke C.S.; Shuffler M.L.; Lyons R.; Doty D.; Salas E., 2011), [1]	108
3	Від імпліцитної до експліцитної корпоративної соціальної відповідальності: Інституційні зміни як боротьба за міфи (Hiss S., 2009), [5]	98
4	Психологічний капітал, механізми подолання та організаційна стійкість: Досвід землетрусу Кайкура 2016 року в Новій Зеландії (Fang S.E.; Prayag G.; Ozanne L.K.; de Vries H., 2020), [15]	96
5	Фактори, що впливають на створення знань та інновацій в організації (Merx-Chermin M.; Nijhof W.J., 2005), [12]	75
6	Від надзвичайної допомоги до відновлення засобів до існування: Уроки, винесені з досвіду подолання наслідків цунамі в Індонезії та Індії (Régnier P.; Neri B.; Scuteri S.; Miniati S., 2008), [3]	75
7	Нова модель ефективного відновлення житла після стихійних лих: Уроки Гуджарату та Біхара в Індії (Vahanvati M.; Mulligan M., 2017), [21]	62
8	Соціалізуючі ефекти бухгалтерського обліку у відновленні після повені (Lai A.; Leoni G.; Stacchezzini R., 2014), [11]	61
9	Оцінка впливу інструментів політики сталого споживання (Wolff F.; Schönherr N., 2011), [22]	49
10	Невдачі інших клієнтів: Вплив сприйняття зусиль та винагороди працівника на оцінку обслуговування скаржниками та тими, хто не скаржиться. (Huang W.-H., 2010), [6]	47

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі [1; 3–6; 11; 12; 15; 21; 22; 24]

соціальна відповідальність, адаптивність та корпоративне управління, у забезпеченні стійкості підприємств до криз.

Для продовження дослідження, третій етап бібліометричного аналізу фокусується на візуалізації та аналізі просторового виміру досліджень. Для цього було побудовано розгорнуту географічну мапу, яка дозволяє побачити, як дослідження розвивалися протягом цього періоду в різних регіонах світу, а також виявити провідні країни у дослідженнях взаємопов'язаних наукових категорій (рисунк 5). Для кожної публікації було визначено країну афіліації авторів, що дозволило створити географічно розподілену карту наукових досліджень. Метод групування даних дозволив виокремити країни, які є найбільш активними у дослідженні обраних категорій. На основі зібраних даних побудовано географічну карту, що відображає провідні країни у дослідженнях антикризового менеджменту за 2014–2024 рр. Серед лідерів: США, Велика Британія, Австралія, Німеччина, Італія, Нідерланди. Україна, Польща, Данія та Швеція формують окремий кластер, демонструючи активну участь у дослідженнях відновлення після криз. Канада, Тайвань і Бразилія беруть участь у міжнародних колабораціях. США, Велика Британія та Австралія є лідерами за обсягом публікацій, тоді як Україна активно нарощує наукову присутність у зв'язку з актуальністю теми.

Третій етап бібліометричного аналізу показав, що наукові дослідження у сфері антикризового управління, лідерства, стійкості та соціальної відповідальності активно розвиваються в різних регіонах світу. Провідні країни демонструють стабільну наукову активність та взаємодію у дослідженні цих категорій. Ці зв'язки підкреслюють глобальний характер наукових досліджень, де країни різних континентів активно співпрацюють у сфері антикризового управління та відновлення.

Наступним логічним кроком після третього етапу дослідження став четвертий етап бібліометричного аналізу, в рамках якого була створена детальна географічна карта досліджень, що відображає просторово-часовий вимір таких категорій, як «кризовий менеджмент», «лідерство», «реконструкція» та «соціальна відповідальність». Ця карта показує, як розвивалися дослідження в зазначених сферах протягом 2014–2022 років і дає змогу прослідкувати взаємозв'язки між країнами, що активно працюють над цими темами, а також етапи зміни наукового інтересу до цих категорій.

Згідно з рисунком 6, карта демонструє зв'язки між 15 країнами, що активно співпрацюють у дослідженні обраних наукових категорій. Різні кольори на рисунку вказують на періоди активності: від темно-синього (починаючи з 2014 року) до жовтого (ближче до 2022 року). Карта демонструє, як активність у цих категоріях

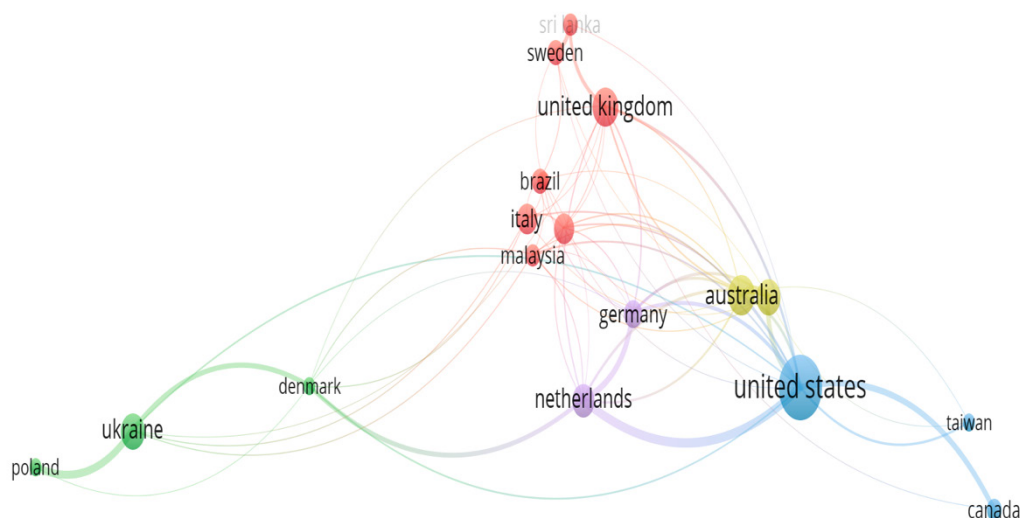

Рисунок 5 – Візуалізація просторового виміру та географічне розгалуження наукових досліджень за категоріями «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори» за 2014–2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24] з використанням інструменту VOSViewer версії 1.6.20

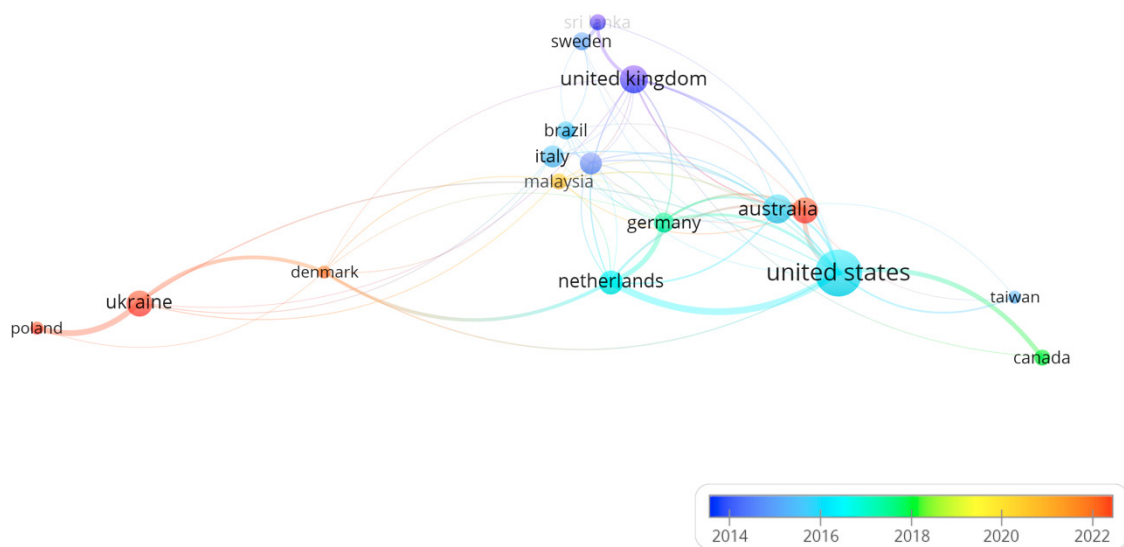

Рисунок 6 – Візуалізація просторово-часового виміру та географічне розгалуження наукових досліджень за категоріями «кризовий менеджмент», «антикризове управління», «бізнес процеси», «соціальні фактори» за 2014–2024 рр.

Джерело: розроблено та систематизовано авторами на основі даних бази Scopus [24] з використанням інструменту VOSViewer версії 1.6.20

змінювалася протягом часу. На початку періоду, з 2014 по 2016 роки, найбільша активність спостерігалася у США та Великій Британії. Пізніше, у 2018–2020 роках, активність почала зростати в таких країнах, як Австралія, Нідерланди, Україна та Данія.

До 2022 року активна наукова співпраця між країнами, зокрема США, Великою Британією та Австралією, залишалася стабільною, що вказує на

тривалий інтерес до тем кризового управління та відновлення після кризових ситуацій.

Бібліометричний аналіз підтверджує важливість урахування соціальних чинників в антикризових стратегіях бізнесу. Інтеграція соціальної відповідальності підвищує адаптивність підприємства та зменшує ризики, пов'язані з втратою довіри. У кризових умовах компанії мають демонструвати відданість етичним принципам, підтримувати пер-

сонал і громади. Важливу роль відіграє розвиток лідерства. Ефективні керівники здатні ухвалювати зважені рішення й підтримувати колектив. Не менш значуща й психологічна підтримка працівників, яка допомагає знизити стрес і зберегти працездатність. Післякризова поведінка споживачів орієнтується на якість, безпеку та соціальну відповідальність бізнесу. Компанії, що впроваджують інновації та прозорі практики, здобувають довіру та лояльність. Високий рівень довіри – це ключ до стійкості. Він пом'якшує соціальне напруження та сприяє відновленню. Розвиток соціального капіталу – це ще один важливий чинник. Міцні зв'язки всередині організації та з партнерами посилюють здатність протистояти викликам. У післявоєнний період це особливо актуально, адже згуртованість сприяє економічному зростанню.

Висновки. Результати дослідження підтверджують значний вплив соціальних факторів

(зайнятості, настроїв, психічного здоров'я, соціального капіталу) на ефективність антикризового менеджменту. Лідерство, відповідальність, довіра та стійкість формують основу післявоєнної реконструкції, забезпечуючи стабільність і економічне зростання. Соціальна відповідальність бізнесу є не лише етичним, а й економічно доцільним підходом. Разом із цим, аналіз показав нестачу уваги до впливу зруйнованої інфраструктури та переміщення трудових ресурсів. Відновлення доріг, енергосистем та адаптація до змін у структурі робочої сили є критично важливими для стабільної діяльності підприємств. На основі дослідження сформовано практичні рекомендації: інтегрувати соціальні чинники в стратегії управління, розвивати лідерство, підтримувати ментальне здоров'я, зміцнювати соціальний капітал. Це підвищить гнучкість і стійкість бізнесу в нових соціально-економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Boin, A., Kuipers, S., & Overdijk, W. (2013). Leadership in times of crisis: A framework for assessment. *International Review of Public Administration*, no. 18(1), pp. 79–91. DOI: <https://doi.org/10.1080/12294659.2013.10805241>
2. Carrete, L., Castaño, R., Felix, R., Centeno, E., & González, E. (2012). Green consumer behavior in an emerging economy: Confusion, credibility, and compatibility. *Journal of Consumer Marketing*, no. 29(7), pp. 470–481. DOI: <https://doi.org/10.1108/07363761211274983>
3. DeChurch, L. A., Burke, C. S., Shuffler, M. L., Lyons, R., Doty, D., & Salas, E. (2011). A historiometric analysis of leadership in mission critical multiteam environments. *The Leadership Quarterly*, no. 22(1), pp. 152–169. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2010.12.013>
4. Fang, S., Prayag, G., Ozanne, L. K., & de Vries, H. (2020). Psychological capital, coping mechanisms and organizational resilience: Insights from the 2016 Kaikoura earthquake, New Zealand. *Tourism Management Perspectives*, no. 34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100637>
5. Hiss, S. (2009). From implicit to explicit corporate social responsibility: Institutional change as a fight for myths. *Business Ethics Quarterly*, no. 19(3), pp. 433–451. DOI: <https://doi.org/10.5840/beq200919324>
6. Huang, W. (2010). Other-customer failure. *Journal of Service Management*, no. 21(2), pp. 191–211. DOI: <https://doi.org/10.1108/09564231011039286>
7. John, E. (1997). *Cannibals with Forks*. Capstone Publishing Ltd.
8. Kawachi, I. (2001). Social ties and mental health. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, no. 78(3), pp. 458–467. DOI: <https://doi.org/10.1093/jurban/78.3.458>
9. Kotler, P. (2011). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. Wiley & Sons, Incorporated, John.
10. Kraatz, M. S., & Zajac, E. J. (2001). How organizational resources affect strategic change and performance in turbulent environments: Theory and evidence. *Organization Science*, no. 12(5), pp. 632–657. DOI: <https://doi.org/10.1287/orsc.12.5.632.10088>
11. Lai, A., Leoni, G., & Stacchezzini, R. (2014). The socializing effects of accounting in flood recovery. *Critical Perspectives on Accounting*, no. 25(7), pp. 579–603. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2014.04.002>
12. Merx-Chermin, M., & Nijhof, W. J. (2005). Factors influencing knowledge creation and innovation in an organisation. *Journal of European Industrial Training*, no. 29(2), pp. 135–147. DOI: <https://doi.org/10.1108/03090590510585091>
13. Nahapiet, J., & Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *The Academy of Management Review*, no. 23(2). DOI: <https://doi.org/10.2307/259373>
14. Narrative economics: How stories go viral and drive major economic events. (2019). Princeton University Press.
15. Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone : Revised and updated: The collapse and revival of american community*. Simon & Schuster.
16. Régnier, P., Neri, B., Scuteri, S., & Miniati, S. (2008). From emergency relief to livelihood recovery. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, no. 17(3), pp. 410–430. DOI: <https://doi.org/10.1108/09653560810887329>
17. Robertson, I., & Cooper, C. (2011). *Well-Being*. Palgrave Macmillan UK. DOI: <https://doi.org/10.1057/9780230306738>
18. Sutcliffe, K. M., & Weick, K. E. (2015). *Managing the unexpected: Sustained performance in a complex world*. Wiley & Sons, Incorporated, John.
19. Tierney, K. J. (2007). Businesses and disasters: Vulnerability, impacts, and recovery. In *Handbook of disaster research* (pp. 275–296). Springer New York. DOI: https://doi.org/10.1007/978-0-387-32353-4_16

20. Vahanvati, M., & Mulligan, M. (2017). A new model for effective post-disaster housing reconstruction: Lessons from Gujarat and Bihar in India. *International Journal of Project Management*, no. 35(5), pp. 802–817. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijproman.2017.02.002>
21. Walker, B., Holling, C. S., Carpenter, S. R., & Kinzig, A. P. (2004). Resilience, adaptability and transformability in social-ecological systems. *Ecology and Society*, no. 9(2). DOI: <https://doi.org/10.5751/es-00650-090205>
22. Wolff, F., & Schönherr, N. (2011). The impact evaluation of sustainable consumption policy instruments. *Journal of Consumer Policy*, no. 34(1), pp. 43–66. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10603-010-9152-3>
23. Zolli, A., & Healy, A. M. (2012). Resilience: Why things bounce back. Free Press.
24. Scopus. Available at: <https://www.scopus.com>

Стаття надійшла до редакції 11.04.2025